

*Études sur l'aspect chez Platon. Textes édités par Bernard Jacquino*d avec la collaboration de Jean Lallot, Odile Mortier-Waldschmidt et Gerry Wakker [Mémoires / Centre Jean Palerne, 20], Saint-Étienne, Publications de l'Université de Saint-Étienne, 2000, σελ. 381.

Στην όψη (aspect), το «ποιόν της ενέργειας»,¹ του ρήματος στον Πλάτωνα είναι αφιερωμένα τα δεκατέσσερα άρθρα του τόμου αυτού, στα οποία καταγράφονται τα αποτελέσματα μιας συλλογικής – και μακρόχρονης – έρευνας: οι συγγραφείς είναι μέλη μιας ευρύτερης ερευνητικής ομάδας η οποία συνεργάστηκε με την υποστήριξη του Κέντρου Έρευνας της Σύνταξης και της Σημασιολογίας της Αρχαίας Ελληνικής του Πανεπιστημίου του Saint-Étienne στο πλαίσιο του γαλλικού Εθνικού Κέντρου Επιστημονικής Έρευνας (C.N.R.S).

Η όψη, το δεύτερο – εκτός από τον χρόνο – προσσημαινόμενον του ρήματος της αρχαίας ελληνικής, είναι ένα χαρακτηριστικό άμεσα και εκ των προτέρων αναγνωρίσιμο από μορφολογική άποψη, του οποίου όμως η λειτουργία δεν είναι πάντοτε σαφής: ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν έναν αρχαίο συγγραφέα στην επιλογή π.χ. μεταξύ του ενεστωτικού και του αοριστικού θέματος σε μια προστακτική; Πώς πρέπει να κατανοηθεί η λειτουργία της συγκεκριμένης επιλογής από τον σύγχρονο αναγνώστη των αρχαίων ελληνικών κειμένων; Τι τύπους καταστάσεων προϋποθέτει μια διαφοροποίηση του είδους: σκόπει δὲ καὶ τῆδε (Πλάτ. Φαίδ. 74b) / σκέψαι δὴ καὶ τάδε (Πλάτ. Φαίδ. 96d);

Το θέμα της όψης τίγεται ή συζητείται συνοπτικά στα Συντακτικά της Αρχαίας Ελληνικής με βάση το σχήμα των γενικότατων – παραδοσιακών πλέον – κατηγοριών της «διάρκειας» ή της «επανάληψης», του «στιγμιαίου» ή του «τετελεσμένου». Εντούτοις, κατά τη μελέτη ενός κειμένου, πολύ συχνά οι διακρίσεις αυτές αποδεικνύονται απολύτως ανεπαρκείς για την κατανόηση της λειτουργίας της όψης των ρηματικών τύπων στο πλαίσιο των συμφραζομένων τους.² ο αναγνώστης έχει πολλές φορές την αίσθηση ότι κάτι ακόμη υπάρχει, το οποίο του διαφεύγει: αυτό που επηρέασε τον αρχαίο συγγραφέα στην επιλογή του και το οποίο σαφώς προσλάμβαναν οι σύγχρονοί του αποδέκτες του κειμένου.

Οι πρόσφατες προσεγγίσεις του θέματος της ρηματικής όψης, οι οποίες αξιοποιούν πλέον έννοιες και μεθόδους της σύγχρονης γλωσσολογίας, συγκλίνουν μόνο ως προς τη γενικότατη έννοια του είδους, του

1. Έτσι αποδόθηκε από τον Γ. Ι. Κουρμούλη ο όρος aspect verbal τον οποίο χρησιμοποιεί ο J. Humbert, *Syntaxe grecque*, Παρίσι 1954, ελλην. μτφρ.: *Συντακτικόν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς*, Ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Γ. Ι. Κουρμούλη, ²2002, σσ. 126 κ.ε.

2. Πρβ. χαρακτηριστικά τη διαπίστωση του W. W. Goodwin, *Syntax of the moods and tenses of the Greek verb*, Ν. Υόρκη 1966, σ. 23, σχετικά με την εναλλαγή ενεστωτικών και αοριστικών θεμάτων στα ίδια συμφραζόμενα: «Probably no two scholars would agree in the reasons which they might assign for the use of the tenses in these examples. It is certain, however, that either present or aorist would express the meaning equally well in all these cases».

τύπου της «πράξης» (Aktionsart) που δηλώνεται από τους ρηματικούς τύπους, ορίζουν όμως το περιεχόμενο της έννοιας αυτής διαφορετικά, ανάλογα με το αν η προσέγγιση εστιάζει στη λεξική σημασία ή στο «αναφορικό περιεχόμενο» των τύπων (state of affairs ή actio).³

Μια σύνθεση των προσεγγίσεων αυτών – που λαμβάνει υπόψη της τόσο τη λεξική σημασία όσο και το αναφορικό περιεχόμενο, ως παράγοντες αλληλένδετους με την όψη – αξιοποίησε στην επτάχρονη έρευνά της η ομάδα του Saint-Étienne, της οποίας οι στόχοι και η μέθοδος παρουσιάζονται στο πρώτο μέρος της ιδιαίτερα ενδιαφέρουσας εισαγωγής του τόμου (σσ. 7-19), που υπογράφεται από τους L. Basset και J. Lallot.⁴

«Έρευνα μικροσκοπίου» είναι ο χαρακτηρισμός που προσιδιάζει στους στόχους – συνεπώς και στον σχεδιασμό – του προγράμματος, πράγμα που προϋποθέτει έναν απόλυτο προσδιορισμό του ερευνητικού πεδίου· δηλαδή συγκεκριμένα και αυστηρά κριτήρια ως προς την επιλογή των προς εξέταση κειμένων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας: αττική διάλεκτος, πεζός λόγος (ώστε να αποφευχθούν ιδιαιτερότητες υπαγορευμένες από μετρικές ανάγκες), σχετικά περιορισμένη έκταση, πεπερασμένη χρονική περίοδος, στο πλαίσιο της οποίας είναι δυνατή μια – σχετικά ασφαλής – χρονολόγηση των επιμέρους κειμένων. Τα κριτήρια αυτά οδήγησαν στην ευτυχή επιλογή των γνήσιων έργων του πλατωνικού corpus ως υλικού εξέτασης.

Ο προσδιορισμός του πεδίου όμως δεν εξαντλείται στην επιλογή του συγκεκριμένου συγγραφέα. Από τις ποικίλες εκφάνσεις της ρηματικής όψης επιλέγεται μία, η σημαντικότερη: η αντίθεση μεταξύ του ενεστωτικού και του αοριστικού (στο εξής: E, A) θέματος,⁵ και μάλιστα σε τύπους χρήσης οι οποίοι δεν επηρεάζονται από άλλες παραμέτρους, όπως είναι π.χ. η δήλωση χρόνου ή η «τροπικότητα» (modalité). Για τους λόγους αυτούς η έρευνα εστιάζει σε δύο ρηματικές χρήσεις: στην προτροπή/αποτροπή και στο λεγόμενο «δυναμικό» απαρέμφατο (infinitif dynamique⁶), με το οποίο αποδίδονται καταστάσεις που ισχύουν *δυνάμει*, *δυναμικά*.

3. Π.χ. στρουκτουραλιστική θεώρηση, κατά τη θεωρία της σημείωσης, η οποία επικεντρώνεται στη λεξική σημασία με τη βοήθεια «σημημάτων» όπως «διάρκεια» ≠ «στιγμή» ή «μετασχηματιστικό» ≠ «μη μετασχηματιστικό»· πραγματολογική θεώρηση, η οποία εστιάζει στο «αναφορικό περιεχόμενο» των ρηματικών εκφράσεων. Για μια σύντομη παρουσίαση των προσεγγίσεων αυτών βλ. *L'aspect*, σσ. 12-13.

4. Στο δεύτερο μέρος της «Εισαγωγής» (σσ. 19-26) παρουσιάζεται και σχολιάζεται ο απολογισμός της έρευνας από τον A. Culioli.

5. Για τη σημασία της αντίθεσης βλ. Humbert, ό.π.

6. Ο όρος ανήκει στην H. Kurzová, *Zur syntaktischen Struktur des Griechischen: Infinitiv und Nebensatz*, Άμστερνταμ - Πράγα 1968, βλ. *L'aspect*, σ. 203 σημ. 1. Πρόκειται για το απαρέμφατο που εξαρτάται από ρήματα που εμπεριέχουν «δυνατότητα»: βουλευτικά, προτροπικά, απαγορευτικά κτλ. Βλ. P. Stork, *The Aspectual Usage of the Dynamic Infinitive in Herodotus*, Groningen 1982, σσ. 11-19, και A. Rijksbaron, *The Syntax and Semantics of the Verb in Classical Greek. An Introduction*, Άμστερνταμ ²1994, σσ. 94-109.

Επιπλέον, η επιλογή των προς μελέτη ρηματικών τύπων υπαγορεύτηκε και από το γραμματειακό είδος στο οποίο ανήκουν τα έργα του συγγραφέα-αντικείμενου της έρευνας: ρήματα, όπως π.χ. τα έρωτάν, ἀποκρίνεσθαι, σκοπεῖν, λέγειν – όροι-κλειδιά που αποτυπώνουν μορφές επικοινωνίας μεταξύ των συνομιλητών – είναι συνυφασμένα με την ουσία του πλατωνικού διαλόγου. Στη διερεύνηση της αντίθεσης της όψης μεταξύ των Ε και Α θεμάτων τέτοιων ακριβώς ρημάτων είναι αφιερωμένες οι μελέτες του πρώτου μέρους του τόμου, το οποίο με γενικό τίτλο «Invitations à la parole» περιλαμβάνει έξι άρθρα που εξετάζουν την αντίθεση Ε-Α όπως αυτή εμφανίζεται σε συμφραζόμενα προτροπής προς ένα πρόσωπο του διαλόγου να λάβει τον λόγο· δηλαδή: την κατανομή Ε και Α θέματος στη χρήση της προστακτικής του ρήματος ἀποκρίνομαι (J. Lallot), στα συντάγματα πειρᾶσθαι+δυναμικό απαρέμφατο (C. Joubaud, J. Lallot, G. Wakker) και πειρῶ λέγειν / πειρῶ εἰπεῖν (O. Mortier-Waldschmidt), στη χρήση των λέγε και εἰπέ (A. Rijksbaron), σκόπει και σκέψαι (S. Vassilaki), ἀποκρίνεσθαι και ἀποκρίνασθαι (G. Wakker). Όπως γίνεται φανερό ήδη από ορισμένους τίτλους άρθρων, για την εξέταση της αντίθεσης Ε-Α θεμάτων στο πλαίσιο της ρηματικής όψης η εναλλαγή αποτελεί ένα βασικό κριτήριο: η παρουσία «ελάχιστων ζευγών» στο πλατωνικό corpus, όπου στο ίδιο ή σε παρόμοιο συντακτικό και σημασιακό περιβάλλον εναλλάσσονται Ε και Α θέματα του ίδιου ρήματος, αξιοποιείται σε μέγιστο βαθμό για την αποτίμηση της αντίθεσης.

Το δεύτερο μέρος, με τίτλο «Paramètres corrélés à l'aspect», περιλαμβάνει άρθρα στα οποία εξετάζονται ορισμένες παράμετροι που σχετίζονται με τη ρηματική όψη, όπως η σχέση που διέπει – ως προς την όψη – τρία ρήματα εξάρτησης (τολμᾶν, ἐθέλειν, βούλεσθαι) με τα εξαρτώμενα από αυτά δυναμικά απαρέμφατα (L. Basset), η αντιστοιχία/μη αντιστοιχία μεταξύ αρχαίας και νέας ελληνικής στο θέμα της όψης, με βάση την πλατωνική Ἀπολογία Σωκράτους και νεοελληνικές μεταφράσεις της (J. Lallot),⁷ το θέμα της όψης σε παρατακτικά συνδεδεμένους μεταξύ τους ρηματικούς τύπους, με κείμενο έρευνας το πλατωνικό Συμπόσιον (F. Lambert), η αντίθεση προσδιορισμένο/απροσδιόριστο (ή ειδικό/γενικό) σε συσχετισμό με την όψη (E. Oréal).

Σε σημασιολογικές μελέτες που αφορούν στην όψη του ρήματος είναι αφιερωμένο το τρίτο, και τελευταίο, μέρος της συλλογής (Paroles et pensées: études sémantiques): στο ελάχιστο ζεύγος ἔχεις λέγειν / ἔχεις εἰπεῖν (L. Basset), στην όψη των ρημάτων με τη διπλή σημασία «δίνω σε κάτι ένα όνομα» / «χρησιμοποιώ για κάτι ένα (υπαρκτό) “όνομα”», που αποτελούν όρους-κλειδιά του πλατωνικού Κρατύλου (B. Jacquinod), στη σημασία των Ε και Α θεμάτων του ρήματος μανθάνειν (O. Mortier-Waldschmidt) και του ρήματος όμολογεῖν (G. Wakker).

7. Βλ. πιο κάτω 120.

Η παρουσίαση του υλικού της έρευνας έχει στα επιμέρους άρθρα της συλλογής ενιαία μορφή: της πραγμάτευσης προτάσσεται περιήληψη (στα γαλλικά και στα αγγλικά)· τα πλατωνικά χωρία που συζητούνται παρατίθενται στο πρωτότυπο, ενώ συνοδεύονται από γαλλική μετάφραση και εκτενή σχολιασμό· τα τελικά συμπεράσματα συνοψίζονται στο τέλος του κάθε άρθρου και ακολουθούνται από τη σχετική βιβλιογραφία. Ο γενικός index locorum στο τέλος του τόμου είναι ιδιαίτερα βοηθητικός για τον αναγνώστη του Πλάτωνα.

Στο πρώτο άρθρο του τόμου, το οποίο εξετάζει την αντίθεση E και A θέματος στη χρήση της προστακτικής του ρήματος *ἀποκρίνομαι* (J. Lallot, «Essai d'interprétation de l'opposition PR-AO à l'impératif de *ἀποκρίνεσθαι* dans l'œuvre de Platon»), θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία για δύο λόγους: επειδή εισάγει για τη χρήση του ενεστωτικού θέματος ένα νέο όρο, τον όρο «πρωτόκολλο», ο οποίος χρησιμοποιείται και αξιοποιείται – λιγότερο ή περισσότερο – σε αρκετές μελέτες του τόμου,⁸ αλλά και επειδή είναι αντιπροσωπευτικό τόσο του τύπου της έρευνας που αποτυπώνεται στα επιμέρους άρθρα όσο και του τρόπου παρουσίασης των αποτελεσμάτων της:

Ως αφετηρία για την ερμηνευτική υπόθεση της μελέτης χρησιμοποιείται ένα χωρίο του Γοργία (462a-b) στο οποίο εμφανίζεται το ελάχιστο ζεύγος *ἀποκρίνου-ἀπόκριναι*.⁹ Η υπόθεση που διαμορφώνεται με βάση το χωρίο αυτό στηρίζεται αφενός στη λειτουργία της αντίθεσης E-A στο πλαίσιο των ευρύτερων συμφραζομένων της, ενώ αφετέρου – και αυτό είναι το πιο σημαντικό – λαμβάνει σοβαρά υπόψη την κομβική σημασία της ερώτησης και της απάντησης ως φορέων της δράσης στον πλατωνικό διάλογο. Σύμφωνα, λοιπόν, με την υπόθεση αυτή, το ενεστωτικό θέμα στην προστακτική του ρήματος *ἀποκρίνεσθαι* φαίνεται να επιλέγεται στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες συνδηλώνεται η αποδοχή εκ μέρους των προσώπων ρόλων προκαθορισμένων και σταθερών στον πλατωνικό διάλογο: του ρόλου αυτού που θέτει τις ερωτήσεις και του ρόλου αυτού που απαντά. Πρόκειται για μια κατάσταση που προϋποθέτει μια ελάχιστη διωποκειμενική συμφωνία για την ανάληψη των ρόλων αυτών, ένα είδος συμβολαίου, «πρωτοκόλλου», το οποίο θα αποτελέσει την οργανωτική δομή του διαλόγου. Αντίθετα, το αοριστικό θέμα της προστακτικής του ίδιου ρήματος χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις στις οποίες μια συγκεκριμένη απάντηση είναι απαραίτητη για την προώθηση της συζήτησης.

8. Βλ. τα άρθρα των Joubaud, Lallot, Wakker, σ. 81, Mortier-Waldschmidt, σ. 119, Rijksbaron, σ. 168, Vassilaki, σσ. 175 και 194, Wakker, σσ. 205 και 219.

9. Για την κατανόηση της αφετηρίας του προβληματισμού σκόπιμο είναι να παρατεθεί ένα μέρος του χωρίου: ΣΩΚΡΑΤΗΣ: *Καί νῦν δὴ τούτων ὀπότερον βούλει ποίει, ἐρώτα ἢ ἀποκρίνου.* ΠΛΩΟΣ: *Ἄλλὰ ποιήσω ταῦτα. καί μοι ἀπόκριναι, ὦ Σώκρατες· ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῆς εἶναι;* (462b 1 κ.ε.)

Η υπόθεση αυτή του «πρωτοκόλλου» επαληθεύεται με την αναλυτική εξέταση της αντίθεσης *ἀποκρίνου-ἀπόκριναι* σε τρεις ακόμη πλατωνικούς διαλόγους (τον *Εὐθύδημο*, τον *Ἰππία μείζονα* και τον *Ἰππία ἐλάσσονα*), στους οποίους αυτή έχει μια παρόμοια με εκείνη του *Γοργία* – και σημαντική – παρουσία: τέλος, ελέγχονται και κατηγοριοποιούνται – ανάλογα με τη δυνατότητα εξήγησής τους σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ερμηνευτική υπόθεση – όλες οι περιπτώσεις των E και A θεμάτων της προστακτικής του *ἀποκρίνεσθαι* που απαντούν στο πλατωνικό corpus.

Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται η έννοια του «πρωτοκόλλου» για τη διερεύνηση της όψης του ρήματος σε άλλες μελέτες του τόμου κάνει σαφές ότι η έννοια αυτή ως γενικό πλαίσιο αφενός δεν αποκλείει την παράλληλη χρήση των παραδοσιακών τιμών της «διάρκειας», της «επανάληψης» κτλ., ενώ αφετέρου επιτρέπει περαιτέρω εξειδικεύσεις με την εισαγωγή και άλλων παραμέτρων, όπως π.χ. μη ασυνέχεια (E) ≠ διακοπή (A), γενικό (E) ≠ ειδικό/επιμέρους (A), ανοιχτό (E) ≠ κλειστό (A), επαναληπτικότητα (E) ≠ μοναδικότητα (A), μη ολοκλήρωση (E) ≠ ολοκλήρωση (A), αλλά και θεωρητικότερων «εργαλείων», όπως η αντίστιξη εγγύτητα (E) ≠ απόσταση (A) στο πλαίσιο της διποκεμενικότητας ή η συμφραστικότητα. Τα ποικίλα αυτά λειτουργικά ζεύγη με τη βοήθεια των οποίων αποτιμάται η αντίθεση E-A συνιστούν τελικά μια νέα μεταγλώσσα για τη μελέτη της ρηματικής όψης.

Η έννοια του «πρωτοκόλλου» συναρτάται, βεβαίως, με το είδος του κειμένου που αποτέλεσε τη βάση της έρευνας, δηλαδή με το πλατωνικό κείμενο και τα ειδικά χαρακτηριστικά του. Ωστόσο το ενδιαφέρον που παρουσιάζει είναι, κατά τη γνώμη μου, πολύ ευρύτερο και έγκειται στη διαδικασία από την οποία προήλθε και στην εντελώς νέα οπτική την οποία προτείνει για την εξέταση του θέματος της ρηματικής όψης.

Η διαπίστωση αυτή δεν ισχύει μόνο για την έννοια του πρωτοκόλλου, αλλά και γενικότερα για το είδος της έρευνας που αποτυπώνεται στο σύνολο των μελετών της συλλογής: γενικεύοντας την κρίση του A. Culicoli στον «απολογισμό» του σχετικά με τη σημασία των άρθρων που εξετάζουν τη σχέση όψης και διποκεμενικότητας, ότι «επιτρέπουν τον συνδυασμό γλωσσολογίας, ρητορικής και ανθρωπολογίας του πολιτισμού» (σ. 23), θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι το μοντέλο διερεύνησης που προτείνεται για την όψη του ρήματος είναι ίσως οδηγητικό για τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να κατανοηθούν καλύτερα «συντακτικά» φαινόμενα για τα οποία η παραδοσιακή προσέγγιση αποδεικνύεται ανεπαρκής.

Η «μικροσκοπική» μελέτη της αντίθεσης E-A στον Πλάτωνα είναι εντέλει διερευνητική: δεν προτείνει «σταθερές» λύσεις, αλλά οπτικές προσέγγισης και ερμηνευτικές υποθέσεις, τις οποίες ο χρήστης του τόμου καλείται συνεχώς να επαληθεύσει, να συμπληρώσει ή/και να αμφισβητήσει. Από την άλλη μεριά – και αυτό πρέπει να τονιστεί – το γεγονός ότι η

έρευνα γίνεται με μοντέρνους όρους δεν σημαίνει με κανέναν τρόπο ότι εγκαταλείπονται οι κλασικοί φιλολογικοί «τρόποι»: υπόψη λαμβάνεται ακόμη και η παράδοση του κειμένου στις – ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες – περιπτώσεις στις οποίες ένας ενεστωτικός τύπος έχει ως *varia lectio* έναν αοριστικό τύπο ή αντίστροφα.¹⁰

Από τους πιθανούς αναγνώστες της συλλογής οι εθνικοί ομιλητές της Νέας Ελληνικής οι οποίοι είναι ταυτόχρονα και γνώστες της Αρχαίας Ελληνικής ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τους εμπνευστές της έρευνας.¹¹ Το ερώτημα αν η λειτουργία της όψης στην αντίθεση θεμάτων E-A της Νέας Ελληνικής θα μπορούσε να αποτελέσει ένα βοηθητικό μέσο για την κατανόηση της όψης της Αρχαίας Ελληνικής τίθεται από τον J. Lallot στο δεύτερο άρθρο του στον τόμο αυτόν.¹² Η δειγματοληπτική συγκριτική εξέταση που επιχειρεί – και η οποία χαρακτηρίζεται από τον ίδιο καθαρά διερευνητική – διακρίνεται από την πλήρη επίγνωση της απόστασης μεταξύ των δύο γλωσσικών μορφών καθώς και από την απουσία της οποιασδήποτε πρόθεσης να ελαχιστοποιηθούν οι διαφορές τους. Με στόχο λοιπόν τη διερεύνηση της δυνατότητας να λειτουργήσει η χρήση της όψης της Νέας Ελληνικής διαφωτιστικά για την όψη της Αρχαίας Ελληνικής ο Lallot εξετάζει δύο νεοελληνικές μεταφράσεις¹³ της *Ἀπολογίας Σωκράτους* εν σχέσει προς το αρχαίο κείμενο.

Η απόδοση της ρηματικής όψης της Αρχαίας Ελληνικής στη Νέα Ελληνική είναι από τα πιο δύσκολα – και τα πιο «κακοποιημένα» στις μεταφράσεις των κειμένων – θέματα, λόγω ακριβώς της παρουσίας του φαινομένου – και των διαφορετικών κανόνων στους οποίους υπακούει – και στις δύο γλώσσες.

Ως χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της δυσκολίας θα ήθελα να επιχειρήσω μια μικρή σύγκριση των χωρίων από τον *Ἰππία μείζονα* τα οποία εξετάζει ο Lallot στο πρώτο άρθρο του¹⁴ με μια μετάφραση εν γένει ευαίσθητη στο θέμα της απόδοσης της ρηματικής όψης: τη μετάφραση του Χρήστου Καρούζου την οποία επεξεργάστηκε ο Ι. Θ. Κακριδής.¹⁵

Το γεγονός ότι η εναλλαγή των E-A θεμάτων στον διάλογο αυτόν φαίνεται να μη συμφωνεί πάντα με την ερμηνευτική υπόθεση του Lallot – δεδομένου ότι εμφανίζεται κάποτε σε «συμφραζόμενα πρωτοκόλλου», αντί του αναμενόμενου ενεστωτικού, το αοριστικό θέμα της προστακτικής του

10. Βλ. π.χ. το άρθρο του Wakker, σ. 226 σημ. 16.

11. Βλ. *L'aspect*, σσ. 19, 263-4.

12. Βλ. πιο πάνω σ. 117.

13. Της Η. Ανδρεάδη, Αθήνα, Κάκτος, 1991, και του Ι. Σακαλή, Ηράκλειο 1991, καθώς και τις μεταφράσεις τμημάτων της *Ἀπολογίας* οι οποίες περιέχονται στο εγχειρίδιο των Β. Τόγια - Ε. Ρούσου, *Φιλοσοφικά κείμενα*, Αθήνα, ΟΕΔΒ, 1983.

14. Βλ. πιο πάνω 117.

15. *Πλάτωνος, Ἰππίας μείζων*, μτφρ. Χ. Καρούζος - Ι. Θ. Κακριδής, Α.Π.Θ. - Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη], Θεσσαλονίκη 1973.

ἀποκρίνομαι – ερμηνεύεται από τον συγγρ. ως ένδειξη του «χαμηλού προφίλ» που θέλει να κρατήσει ο Σωκράτης απέναντι στον διάσημο σοφιστή Ιππία: παρότι δηλαδή πρόκειται για «συνθήκες πρωτοκόλλου», ο ενεστώτας της επιβολής των όρων του διαλόγου αντικαθίσταται από τον «ουδέτερο» αόριστο.

Από τα χωρία που συζητά ο Lallot το πιο ενδιαφέρον ως προς την απόδοση της όψης στη Νέα Ελληνική είναι το 291b-c (σ. 48), δεδομένου ότι οι τύποι ἀποκρίνου και ἀπόκριναι εμφανίζονται εκεί σε σχετικά μικρή απόσταση μεταξύ τους: η διάκριση στη μετάφραση Καρούζου - Κακριδή μεταξύ ἀποκρίνου (E) \Rightarrow «δῶσε ἀπόκριση» (A) ... ἀπόκριναι (A) \Rightarrow «ἀποκρίσου» (A) επιβεβαιώνει καταρχήν τη μετάβαση E \Rightarrow A την οποία διαπιστώνει ο Lallot στην προστακτική μεταξύ Αρχαίας και Νέας Ελληνικής, ενώ φαίνεται να στοχεύει παράλληλα και σε ένα είδος διαφοροποίησης: το γεγονός ότι η συγκεκριμένη μετάφραση δεν φαίνεται να μένει αδιάφορη στο θέμα της απόδοσης της ρηματικής όψης,¹⁶ αλλά και μια σχετική¹⁷ συνέπεια στην επιλογή μεταξύ των «δῶσε ἀπόκριση» (για το E θέμα¹⁸) και «ἀποκρίσου» (για το A θέμα¹⁹) και σε άλλα χωρία του διαλόγου, θα μπορούσαν να ενισχύσουν ίσως την υπόθεση της εμπρόθετης διαφοροποίησης. Το αν η διαφοροποίηση αυτή λειτουργεί με οποιονδήποτε τρόπο στον Νεοέλληνα αναγνώστη της μετάφρασης είναι ένα άλλο θέμα.